

מחשבת קצרה על הדף

הרב יחזקאל הרטמן

SHORT MACHSHAVA ON THE DAF

בבא קמא עח

עניין: השבת אתרוג מהודר

חכם צבי סיי קב

ששאלת ראובן קנה אתרוג הדור בדמים יקרים וזא שמעון ואיצדו ממנו קודם או תוך ימי החג האריך משלם.

תשובה, דבר זה כבר נשאל עליו מהר"ם מינץ בתשובה קי"ג, והשיב דאין צריך לשלם לו כי אם דמי אתרוג שאינו הדור שיואל צו ידי חובת מלוא אתרוג. וראייתו מפרק מרובה [צ"ק] דף ע"ח [ע"א] דהאומר הרי עלי עולה והפריש שור וזא אחר וגנבו פטר גנב נפשיה בכבש^(א). ולענ"ד שגגה היא צידו, דהתם אין לה דמים דאינה צת מכירה כדאמרין בפסחים פרק האשה דף פ"ט ע"ב, תנו רבנן המוכר עולתו ושלמיו לא עשה ולא כלום^(ב), וכיון דאינה צת דמים כלל אי אפשר לחייבו מטעם שיווי העולה אלא מטעם שהוא חייב ללאת ידי חובתו שקיבל עליו להקריב עולה, וכיון שאין כאן תורת דמים אלא החיוב שעליו להקריב עולה להכי פטר גנב נפשיה בכבש^(א), אבל באתרוג הדור, דמים לו, ויכול למוכרו^(ג) אף שעליו דמיו הוא מחמת הידור מלוא אין צריך כלום^(ד).

שו"ת מהר"ם מינץ

סימן קיג

ראובן א) קנה אתרוג גדול ויפ' להידור מצוה בדמי' יקרי', ובא שמעון ומאבדה או פסלה או לקחה, שחייב לשלם לו ולקנות לו אתרוג אחרת. וראובן טוען חייב אתה לקנות לי אתרוג כמו הראשון, כי הידור מצוה בעיניו. ושמעון טוען אקנה לך אתרוג קטן שאתה יוצא בו י"ח, איני מחוייב לקנות לך הידור.

ג"ל דהדין עם שמעון, דאיאת בפ' מרובה¹, בעי רבא, האומר הרי עלי עולה והפרי' שור ובא אחר וגנבו, מהו, מי מצי מיפטר נפשיה בכבש לרבנן, או בעולת עוף לרבי אליעזר כ', או דילמא אמר ליה אנא מצוה מן המובחר בעיניו. והדר פשט גנב פוטר עצמו בכבש לרבנן כ', אף ע"ג דהפריש שור שדמיו יקרים משום הידור מצוה, מ"מ פוטר נפשיה בכבש. ה"ב אע"ג דקנה אתרוג יפה משום הידור, מ"מ פוטר נפשיה באתרוג קטן שיוצא בו ידי חובת². אך מ"מ מה שאתרוג הגדול שוה בדמים למכור אחר החג טפי מן הקטן יותר דמים ועודפים חייב לשלם, דהא השבה בעי לשלם לו הממון שהזיק. מ"ת א"כ הכא אמאי יוצא

משנה למלך מעשה הקרבנות פט"ז

פט"ז ז אמר חרי עלי עולה וכו'. נסתפקתי במי שקנה אתרוג בדמים יקרים מפני חשיבותו וזא אחד וגנבו ממנו ופסלו אי מצי גנב פטר נפשיה בנתינת אתרוג אחר כשר אף שאיננו חשוב כמו האחר משום דאמר ליה אתרוג זה אי לאו משום מלוא איננו שוה כי אם זז וכיון שכל חיובי הוא משום דבעית לקיומי מלוא ולקחתם לכם כיון שאף באתרוג זה אתה מקיים המלוא כבר נפטרתי מחיובי או דילמא מצי אמר ליה אנא בעינא למיעבד מלוא מן המובחר. ונראה שיש להביא ראיה לדיון זה מההיא דאמרין בפ' מרובה (דף ע"ח:) בעי רבא הרי עלי עולה והפריש שור וזא אחר וגנב מי פטר גנב נפשיה בכבש לרבנן בעולת העוף לראב"ע מי אמרין עולה קבל עלייה או דילמא מצי אמר ליה אנא מלוא מן המובחר בעינא למיעבד הדר פשט גנב פטר עצמו בכבש לרבנן בעולת העוף לראב"ע ע"כ. הרי דטענה דבעינא למיעבד מלוא מן המובחר אינה טענה וא"כ בנדון דידן נמי יכול גנב למיפטר נפשיה באתרוג שיואל צו ידי חובה, אף כד מעיינין ספיר נראה ללא דמי כלל משום דשמי התם דשור זה שהפריש אין לו דמים דהא קי"ל דהמוכר עולתו ושלמיו לא עשה ולא כלום נמלא שאין חיובו של הגנב אלא משום משלמו של הנודר ומש"ה פטר נפשיה בכבש לרבנן בעולת העוף לראב"ע אבל הכא גבי אתרוג מצי למימר הנגזל הוא מוצינא ליה בדמים יקרים כמו שלקחתי אותו וגמלא שיש כאן חיוב דמים שהפקידו. ועוד יש לחלק באופן אחר, שוב שמעתי שמהר"ם מינץ נשאל בדיון זה והביא ראיה זו דפ' מרובה יע"ש. ועיין בשלטי הגבורים פ"ק דבתרא (דף קס"ו) שדבריו מתמיהים וכו"ע. (א"ה עיין בס' בני חיי):

שואל ומשיב תליתאה ח"ג סיי לג

אמנם לפענ"ד יש לחלק בלתיא דלימא לפענ"ש הישיש הוצא בעי' סיי חריב ס"ק צ' שיש חילוק בין אתרוג לשאר מלוא דבאתרוג דכתיב הדר איכ בעי שיוסיף שליש בהדורו ע"ש איכ בשלמא בעולה שפיר מצי פטר נפשיה בכבש דאינו כוכר הדר זזה אבל באתרוג דכתיב הדר איכ יכול לומר לו אנא הדר בעינא כמלוא התורה ובלתיא כיון דבעי זאיו ולרעת רשיי זאיו הוא מתיישב ולהחוקי זאיו מדרבנן ועיין ר"פ לולב הגזול ועיין בשו"ת שאגת אריה ס"י ט"ז מ"ש צזה עכ"פ כיון דבעי נאה איכ לא יוכל לפטור עצמו בצמח דרבנן לומר נאה אבל צקרבן נהו דבעי נאה אבל עכ"פ אין הפך לדי אס וקריב שור גדול או כבש כל שהכבש כאם שוה לשור גדול ועיין שטענות דף ע"ו ואיכ צכה"ג שפיר יוכל לפטור עצמו צזה וכבש וז"צ. ומן האמור יש לדמות דברי הש"ג פ"ק דז"צ שלמד מזה דפטר נפשיה בכבש לענין שאר דברים ולפענ"ש יש לדמות. שוב ראיתי במלמ"ל פט"ז טענה"ק שגם הוא רמו להשיג הכ"ל וכחז שדבריו תמוהים ועיכ העיקר כהמלמ"ל והח"ץ ז"ל (ועיין בהנהגת ערדכי פרק אלמנה כיוצא רמז ש"ו ודו"ה) וזוה כראה לפענ"ד ליישב קושיית החוקי ריש לולב הגזול שהקשו